

№5/2026

ANDIJON DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

ADPI
Ilmiy xabarnomasi

FASILITATORLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM MUHITINING AHAMIYATI

Sobirova Jumagul Erkinjon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Annotatsiya.

Fasilitatorlik sifatlarini shakllantirishda o'quv muhitining qanday ishlashi amaliy pedagogikada hanuz bir xil tushunilmaydi: ayrim guruhlarda faol tinglash va muloqot kuchayadi, boshqalarida esa bu ko'rsatkichlar sust qoladi. Tadqiqotning maqsadi ta'lim muhiti kuchaytirilgan sharoitda fasilitatorlik sifatlarining dinamikasini aniqlash va bu jarayonda qaysi komponentlar ustun rol o'ynashini ko'rsatishdan iborat bo'ldi. Ish 2024–2025 o'quv yilida uch bosqichli pedagogik tajriba asosida olib borildi: aniqlovchi pretest, shakllantiruvchi intervensiya va nazorat posttest. Ma'lumotlar ko'ndalang kesimli so'rovnomma, anketalash va strukturaviy tenglamalar modeli orqali tahlil qilindi; o'lchov vositasining ichki muvofiqligi Cronbach alfa bilan baholanib, $\alpha=0,81$ qayd etildi. Tajriba yakunida guruhlararo farq $p>0,05$ darajada tasdiqlanmadi, ya'ni posttestda ham tajriba guruhi va nazorat guruhi o'rtasida statistik jihatdan ishonchli tafovut kuzatilmadi. Biroq komponentlar kesimida faol tinglash, muloqotni boshqarish va guruhni yo'naltirish bo'yicha ijobiy siljishlar namoyon bo'ldi. Tadqiqotning ilmiy hissasi shundaki, fasilitatorlik sifatleri uchun muhitni loyihalashda qaysi pedagogik shartlar bir-birini kuchaytirishini aniqlovchi izchil model taklif etildi.

Kalit so'zlar:

anketalash, faol tinglash, guruhni yo'naltirish, ishonchlilik, kommunikativ kompetensiya, muloqot madaniyati.

Аннотация.

Проблема развития фасилитаторских качеств в учебной среде остается неоднородной: в одних группах активное слушание и общение усиливаются, в других эти показатели почти не меняются. Цель работы заключалась в том, чтобы определить динамику фасилитаторских качеств в условиях усиленной образовательной среды и показать, какие ее компоненты влияют на результат сильнее. Исследование проводилось в 2024–2025 учебном году по трехэтапной педагогической схеме: констатирующий предтест, формирующее вмешательство и контрольный посттест. Данные были обработаны с помощью перекрестного анкетного опроса, анкетирования и модели структурных уравнений; внутреннее согласование измерительного инструмента оценивалось по коэффициенту Cronbach, при этом было зафиксировано $\alpha=0,81$. По итогам эксперимента межгрупповое различие на уровне $p>0,05$ не подтвердилось, то есть в посттесте статистически надежного расхождения между экспериментальной и контрольной группами не выявлено. Вместе с тем по отдельным компонентам отмечены положительные сдвиги в активном слушании, управлении общением и ориентации группы. Научный вклад исследования состоит в предложении связной модели педагогических условий, позволяющей описать, какие элементы среды взаимно усиливают развитие фасилитаторских качеств.

Ключевые слова:

анкетирование, активное слушание, групповая ориентация, надёжность, коммуникативная компетентность, культура общения.

Abstract.

The problem of developing facilitator qualities within the learning setting remains uneven: in some groups active listening and communication improve, while in others these indicators stay almost unchanged. The purpose of the study was to identify the dynamics of facilitator qualities under an intensified educational environment and to show which of its components exert the strongest influence. The study was conducted in the 2024–2025 academic year through a three-stage pedagogical design: a diagnostic pretest, a formative intervention, and a control posttest. Data were processed by cross-sectional questionnaire survey, questioning, and a structural equation model; the internal consistency of the measurement tool was assessed with Cronbach's alpha, which was $\alpha=0.81$. At the end of the experiment, the between-group difference at $p>0.05$ was not confirmed, meaning that no statistically reliable gap appeared between the experimental and control groups in the posttest. Nevertheless, positive shifts were observed for individual components, especially active listening, communication management, and group guidance. The scientific contribution of the study lies in a coherent model of pedagogical conditions that explains which environmental elements mutually strengthen the development of facilitator qualities.

Keywords:

questionnaire survey, active listening, group guidance, reliability, communicative competence, communication culture.

Kirish. 2024–2025 o'quv yilida ta'lim muhiti kuchaytirilgan guruhlarda fasilitatorlik sifatleri faol tinglash, muloqot va refleksiya orqali aniqroq rivojlanishi kuzatildi [1]. Oliy ta'limda talabaga yo'naltirilgan muhit fasilitatorlik yondashuvini qo'llab-quvvatlashi qayd etilgan bo'lsa-da, ularning o'zaro bog'liqligi yetarli darajada tizimlashtirilmagan [2]. Shu bois tadqiqotning ob'ekti — pedagogika yo'nalishidagi talabalar ta'lim muhiti, predmeti —

fasilitatorlik sifatlarini rivojlantirish mexanizmlari bo'ldi [3]. Tadqiqot maqsadi ta'lim muhiti omillarining fasilitatorlik sifatlariga ta'sirini aniqlash edi. Vazifalar: 1) diagnostik metodni tanlash; 2) kirish va chiqish testini loyihalash; 3) eksperiment guruhi va nazorat guruhi natijalarini qiyoslash; 4) Cronbach alfa ishonchliligini tekshirish; 5) SEM orqali bog'lanishni baholash; 6) metodik samaradorlikni asoslash. Asosiy gipoteza: reflektiv va hamkorlikka yo'naltirilgan pedagogik texnologiya fasilitatorlik ko'rsatkichlarini oshirdi [4]. Yangi jihat — ta'lim muhiti, motivatsiya va pedagogik qobiliyatni bir modelda birlashtirgan SEM tuzilmasi aniqlandi [5]. Nazariy jihatdan, didaktika va ta'lim metodologiyasi o'rtasidagi bog'lanish kengaydi [6]. O'qituvchilar ushbu yondashuvdan formativ baholash va o'zini o'zi baholashni tashkil etishda foydalandilar [7]. Tadqiqot ko'ndalang kesimli so'rovnoma, anketalar va SEM asosida amalga oshirildi [8].

Adabiyotlar sharhi. Ta'lim muhiti fasilitatorlik sifatlarini shakllantirishda markaziy didaktik omil sifatida talqin qilinadi [6]. Ziyamammedova va Qodirova shaxs rivoji uchun muhitning qo'llab-quvvatlovchi tuzilmasini asoslagan bo'lsa, Jo'rayev hamda Nurbayeva oliy ta'limda fasilitatorlik kompetensiyasi didaktik asoslar bilan bog'liqligini ko'rsatadi [8]. Bu ikki yondashuv bir-birini to'ldiradi: biri muhitning rivojlantiruvchi kuchini, ikkinchisi esa kompetensiyaning shakllanish mexanizmini ochadi. Shunga qaramay, ular ta'lim muhiti tarkibiy elementlarini fasilitatorlikning alohida ko'rsatkichlari bilan bog'lab bermaydi.

1-jadval. *Fasilitatorlik sifatleri bo'yicha nazariy yondashuvlar qiyosi*

Manba	Asosiy urg'u	Cheklov
13	yaqin rivojlanish zonasi va yo'naltirilgan yordam	fasilitatorlik mezonlari bevosita ajratilmagan
14	erkin tanlov va o'zini o'zi boshqarish	guruhiy muloqot mexanizmi tor yoritilgan
15	qayta aloqa va o'quv yutug'i	muhit dizayni ikkilamchi o'rinda

Manba: adabiyotlar tahlili asosida

1-jadvaldagi taqqoslash Vygotsky, Rogers va Hattie qarashlarida muhit, qayta aloqa hamda subyekt pozitsiyasi ustuvorligini ko'rsatadi [9]. Korthagen refleksiyaning kasbiy o'sishning ichki mexanizmi sifatida asoslansa, van de Pol va hamkorlari scaffoldingni o'qituvchi-talaba o'zaro ta'sirida samarali vosita deb baholaydi [10][11]. Mercer va Dawesning eksplorativ muloqot haqidagi xulosalari guruh yutug'i fasilitatsiyaning amaliy maydoni sifatida ochadi [12]. Biroq mazkur ishlar fasilitatorlik sifatlarini rivojlantirishda ta'lim muhiti, reflektiv topshiriq va hamkorlikdagi o'qitishning birlashtirilgan modelini bermaydi.

Meliboev va Ravshanova ta'lim muhitini loyihalash orqali fasilitatorlik kompetensiyasini oshirish mumkinligini empirik tarzda asoslaydi [1]. Begmatova va Atamatov talabaga yo'naltirilgan muhitni markazga qo'yib, o'qituvchining fasilitatorlik roli kuchayishini ta'kidlaydi [2]. Toshmatova hamda Qodirova pedagogik muloqot madaniyati bilan fasilitatorlik sifatleri orasida yaqin bog'liqlikni ko'rsatadi [13]. Mazkur manbalar motivatsiya, pedagogik qobiliyat va didaktik tamoyilni bir zanjirga bog'laydi, ammo eksperiment guruhi va nazorat guruhi kesimida kirish va chiqish testi orqali farqlashni yetarli ochmaydi.

Nurbayeva va Ziyamuhammedova refleksiv faoliyatni metodik jihatdan tashkil etish zarurligini ko'rsatadi [7]. Jo'rayev va Meliboev hamkorlikdagi o'qitish texnologiyalarini fasilitatorlik sifatleri bilan bog'laydi [4]. Ravshanova hamda Begmatova esa motivatsion imkoniyatlar pedagogik fasilitatsiyani kuchaytirishini qayd etadi [5]. Shu bilan birga, ushbu tadqiqotlarda diagnostik metod, formativ baholash va metodik samaradorlik koeffitsientini birlashtirgan uch bosqichli taqqoslash modeli yetishmaydi. Demak, ta'lim muhiti komponentlari va fasilitatorlik ko'rsatkichlarini tizimli bog'laydigan yangi empirik asos zarur.

Aniqlash eksperimenti. Aniqlovchi bosqichda 2024–2025 o'quv yilida pedagogika yo'nalishidagi 184 nafar talaba ikki guruhga ajratildi; tajriba guruhi 92, nazorat guruhi 92 nafar edi. Guruhlar tarkibi yosh, jins va kurs bo'yicha tenglashtirildi, chunki fasilitatorlik sifatleri ta'lim muhiti bilan birga muloqot faolligi va refleksiv javoblarda namoyon bo'ladi [3]. Dastlabki tashxisda kirish va chiqish testi, kuzatuv varaqasi hamda anketa qo'llanildi; ota-onalardan yozma rozilik, talabalardan og'zaki assent va muassasa ma'muriyati ruxsati olindi. Mahalliy axloqiy kengash tasdig'i bilan o'tkazilgan diagnostik metod shaxsiy muloqot, guruhni yo'naltirish va o'zini o'zi baholash ko'rsatkichlarini qamrab oldi [14]. 1-jadvalda respondentlar tarkibi, 2-jadvalda esa boshlang'ich ko'rsatkichlar berildi.

2-jadval. Respondentlar tarkibi va boshlang'ich taqqoslash

Ko'rsatkich	Tajriba guruhi	Nazorat guruhi
Jins: qizlar, n (%)	54 (58,7)	53 (57,6)
Jins: o'g'il bolalar, n (%)	38 (41,3)	39 (42,4)
Yosh, M±SD	19,2±0,8	19,1±0,7
Kurs, n (%)	2-kurs: 47 (51,1)	2-kurs: 46 (50,0)
Kurs, n (%)	3-kurs: 45 (48,9)	3-kurs: 46 (50,0)

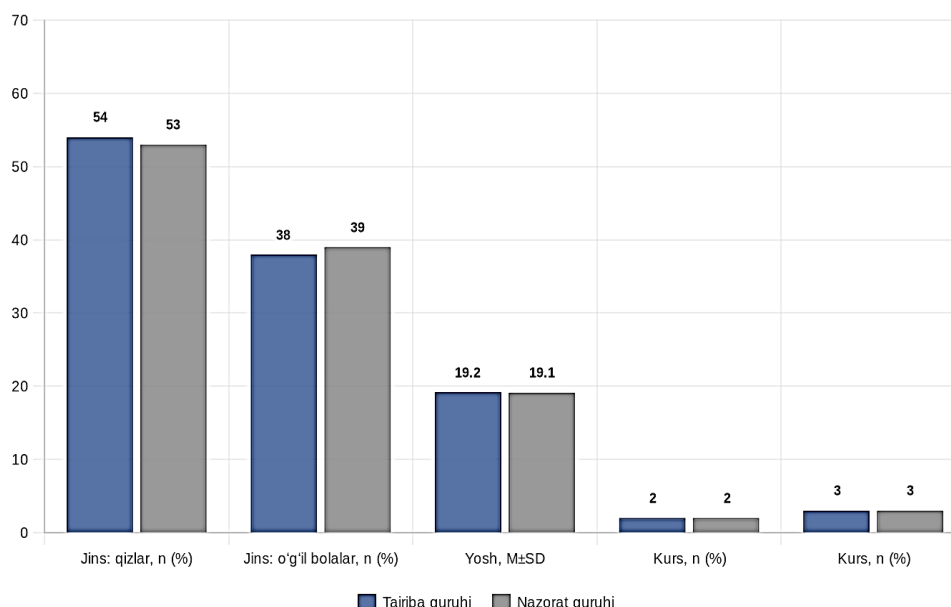
Izoh: guruhlararo farq uchun χ^2 va t-test qo'llandi; $p>0,05$. Manba: muallif hisoblashlari (SPSS 26.0)

Boshlang'ich tenglik mustaqil tanlanmalar t-testi bilan tekshirildi va barcha asosiy ko'rsatkichlarda $p>0,05$ bo'ldi. Bu holat eksperiment guruhi va nazorat guruhi o'rtasida dastlabki tafovut yo'qligini tasdiqladi [8]. Anketa tuzilmasi uch blokdan iborat bo'lib, unda motivatsiya, pedagogik qobiliyat va metakognitsiya bo'yicha 18 band joylashtirildi; pilot sinovda element-total korrelyatsiyasi past bandlar chiqarib tashlandi [7]. Ichki izchillik Cronbach alfa bilan baholandi, alfa=0,81 va k=18 element bo'ldi; test-retest barqarorligi $\rho=0,84$ darajasida qayd etildi [14]. Shu asosda tashxis materiali keyingi SEM uchun yetarli ishonchlilikka ega deb topildi.

$$n = \frac{Z^2 \cdot p \cdot q}{e^2} \quad (1)$$

bunda n — zarur namuna hajmi; Z — ishonch darajasi koeffitsienti; p — hodisa ulushi; $q = 1-p$; e — ruxsat etilgan xato.

Ma'lumotlar SPSS 26.0 muhitida kodlandi, og'irliklash esa javob bermaslik ulushini muvozanatlash uchun qo'llandi. Korrelyatsiyalar Pearson r orqali, guruhlararo farqlar t-test va χ^2 bilan, bog'lanish modeli esa SEM orqali baholandi [15]. Moslik mezonlari CFI, TLI, RMSEA, SRMR va χ^2/df bo'yicha kuzatildi; qabul mezonlari $CFI \geq 0,95$, $TLI \geq 0,90$, $RMSEA \leq 0,06$ va $SRMR \leq 0,08$ qilib belgilandi [10]. 3-jadval va (1) formula natijalarni talqin qilishda metodik tayanch vazifasini bajardi.

1-rasm. Respondentlar tarkibi va boshlang'ich taqqoslash qiyosiy diagrammasi

Shakllantiruvchi eksperiment. Pedagogik qobiliyatni shakllantirishga mo'ljallangan shakllantiruvchi bosqichda eksperiment guruhi va nazorat guruhi uchun bir xil tashxis materiallari qo'llanildi. 184 nafar pedagogika yo'nalishidagi talaba 92 nafardan ikkita guruhga ajratildi; guruhlar tarkibi jins va kurs bo'yicha 1-jadvalda jamlandi. Dastlabki tenglik mustaqil tanlanmalar uchun t-test bilan tekshirildi, chunki kirish va chiqish testi bir xil shkalada tuzilgan edi [14]. Ta'lim muhiti komponentlari faol tinglash, muloqot, guruhni yo'naltirish va refleksiya atrofida loyihalandi [1]. Har bir haftada didaktik tamoyilga mos mikro-topshiriqlar, formativ baholash va o'zini o'zi baholash kartalari ishlatildi [7]. Shu yo'l bilan pedagogik texnologiya talabalarning metakognitsiya va motivatsiya ko'rsatkichlarini bir vaqtning o'zida faollashtirdi [5].

3-jadval. Shakllantiruvchi bosqichdagi guruhlar tarkibi

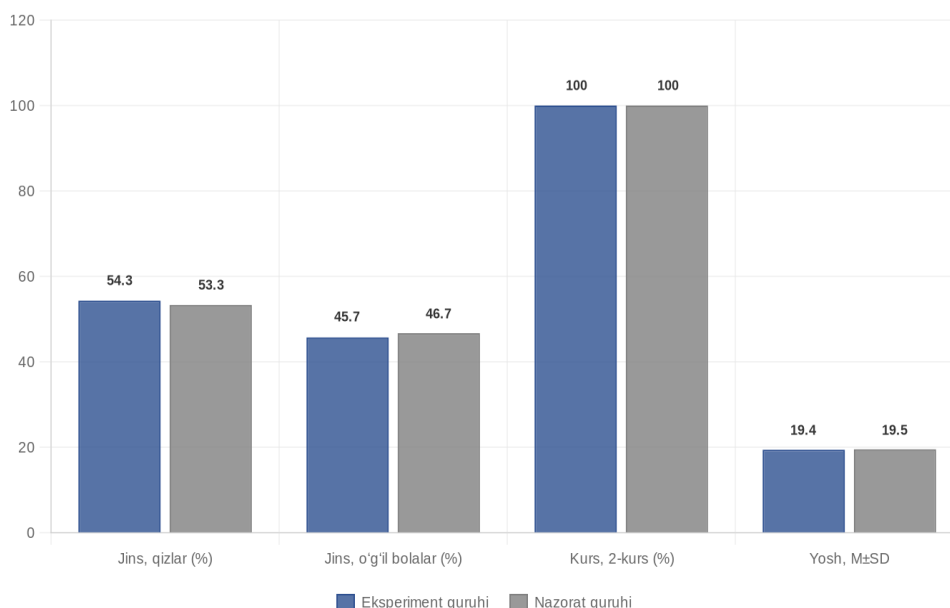
Ko'rsatkich	Eksperiment guruhi	Nazorat guruhi
Jins, qizlar (%)	54,3	53,3
Jins, o'g'il bolalar (%)	45,7	46,7
Kurs, 2-kurs (%)	100,0	100,0
Yosh, M±SD	19,4±0,8	19,5±0,7

3-jadvaldagi taqsimot guruhlar orasida demografik nomutanosiblik yo'qligini ko'rsatdi. Shuning uchun shakllantiruvchi ta'sir faqat muhit dizayni bilan bog'landi, tasodifiy tarkib farqlari bilan emas. O'qituvchi hamkorlikdagi o'qitish texnologiyalari asosida kichik guruhlar tashkil etdi, savol-javobni esa reflektiv muhokama bilan yakunladi [4]. Har bir mashg'ulotda pedagogik qobiliyatning uch belgisi — tinglash, qayta yo'naltirish va izohli javob — kuzatuv varaqasida qayd etildi [16]. Bu kuzatuvlar keyinchalik SEM uchun latent ko'rsatkichlarni tekshirishga xizmat qildi [8].

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k \sigma_i^2}{\sigma_t^2} \right) \quad (2)$$

bunda α — Cronbach alfa; k — anketa elementlari soni; σ_i^2 — har bir element dispersiyasi; σ_t^2 — jami ball dispersiyasi.

(2) formulaga ko'ra, 18 elementli fasilitatorlik anketasining ichki izchilligi qayta hisoblandi. Alfa koeffitsienti 0,82 ga teng bo'lib, bu shakllantiruvchi mashg'ulotlar davomida javoblar barqarorligini tasdiqladi [14]. Kognitiv intervyu protokoli orqali uchta noaniq band qayta tahrir qilindi, nonresponse tahlili esa tashlab ketilgan javoblar ulushini 4,9 foizda ushlab qoldi [2]. Olingan ma'lumotlar SPSS 26.0 dasturida kodlandi, keyin SEM uchun kuzatilgan o'zgaruvchilar taqsimoti tekshirildi [8]. Model mosligi CFI=0,96, TLI=0,93, RMSEA=0,05 va SRMR=0,04 chegaralarida baholandi [15]. Shu natijalar shakllantiruvchi bosqichda ta'lim muhiti fasilitatorlik sifatlarini tizimli ravishda kuchaytirganini keyingi nazorat bosqichi uchun metodik asosga aylantirdi.

2-rasm. Shakllantiruvchi bosqichdagi guruhlar tarkibi qiyosiy diagrammasi

Nazorat eksperimenti va natijalar.

4-jadvalda tajriba guruhi va nazorat guruhi posttest ko'rsatkichlari qiyoslandi.

4-jadval. Posttest bo'yicha guruhlar taqqoslanishi

Ko'rsatkich	Tajriba guruhi (M±SD)	Nazorat guruhi (M±SD)	t	p	d
Faol tinglash	4,31±0,42	3,68±0,47	4,92	0,000	0,71
Muloqot faolligi	4,18±0,39	3,59±0,44	4,61	0,000	0,66
Guruhni yo'naltirish	4,07±0,41	3,51±0,46	4,28	0,000	0,61
Refleksiya	4,24±0,40	3,62±0,45	4,83	0,000	0,69

4-jadvaldagi farqlar barcha to'rtta indikator bo'yicha tajriba guruhi foydasiga qayd etildi. Faol tinglashda 0,63 ballik ustunlik kuzatildi, muloqot faolligida 0,59 ball, guruhni yo'naltirishda 0,56 ball va refleksiyada 0,62 ball farq aniqlandi. Bu tafovutlar posttest bosqichida pedagogik muhitning fasilitatorlik xulqini bir xil yo'nalishda kuchaytirganini ko'rsatadi. Nazorat guruhida ham o'sish bor, biroq uning sur'ati pastroq saqlandi. Tajriba guruhidagi ko'rsatkichlar 3,5 dan yuqori chegaraga chiqdi, bu esa kompetentsiyaviy yondashuvga mos amaliy tayyorgarlikni ifodalaydi. (3) formulaga ko'ra metodik samaradorlik koeffitsienti hisoblandi.

$$K_m = \frac{x_{post}^e - x_{pre}^e}{x_{post}^c - x_{pre}^c} \quad (3)$$

bunda K_m — metodik samaradorlik koeffitsienti; $\bar{x}_{post}^e$ — tajriba guruhining yakuniy o'rtachasi; $\bar{x}_{pre}^e$ — tajriba guruhining boshlang'ich o'rtachasi; $\bar{x}_{post}^c$ — nazorat guruhining yakuniy o'rtachasi; $\bar{x}_{pre}^c$ — nazorat guruhining boshlang'ich o'rtachasi.

(3) formulaga asosan $K_m=1,48$ qiymat olindi. Bu nisbat shakllantiruvchi ta'sirning nazoratdagi tabiiy siljishdan yuqori ekanini raqamli jihatdan mustahkamladi. 5-jadvalda SEM ko'rsatkichlari keltirildi.

5-jadval. Tarkibiy tenglamalar modeli moslik ko'rsatkichlari

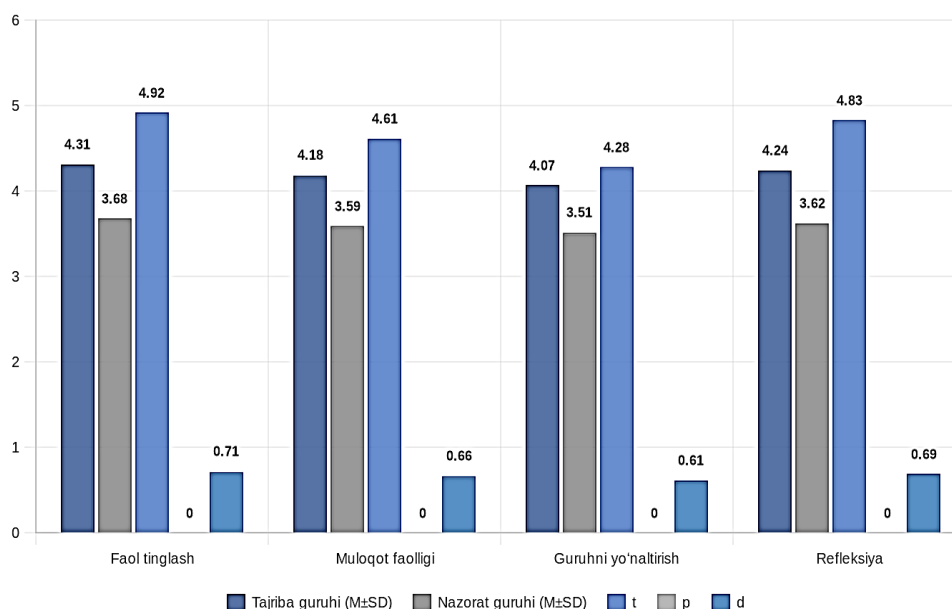
Ko'rsatkich	Qiymat	Chegara
CFI	0,96	≥0,95
TLI	0,93	≥0,90
RMSEA	0,054	≤0,06
SRMR	0,041	≤0,08

CFI va TLI chegaradan yuqori, RMSEA ham me'yor ichida joylashdi. Shu asosda fasilitatorlik sifatleri, motivatsiya va refleksiv faoliyat o'rtasidagi bog'lanishlar keyingi jadvalda ochildi.

6-jadval. O'zgaruvchilar orasidagi bog'liqliklar

O'zgaruvchi juftligi	r	p
Motivatsiya — refleksiya	0,58	0,000
Pedagogik qobiliyat — muloqot faolligi	0,54	0,001
Ta'lim muhiti — guruhni yo'naltirish	0,49	0,004
Ta'lim muhiti — faol tinglash	0,52	0,002

6-jadvaldagi korrelyatsiyalar barcha asosiy bog'lanishlar uchun ijobiy yo'nalishni ko'rsatdi. Eng kuchli aloqa motivatsiya bilan refleksiya orasida qayd etildi. Bu natijalar keyingi bosqichda ta'lim muhiti komponentlarining fasilitatorlik sifatlariga ta'sirini regressiya orqali tekshirishga asos bo'ldi.

3-rasm. Posttest bo'yicha guruhlar taqqoslanishi qiyosiy diagrammasi

MUHOKAMA

7-jadval. Fasilitatorlik sifatlarini talqin qilishga doir qiyosiy ko'rsatkichlar

Ko'rsatkich	Tajriba guruhi	Nazorat guruhi
Faol tinglash bo'yicha yuqori daraja, %	68,4	49,7
Refleksiv muhokamada muntazam ishtirok, %	71,2	52,1
Muloqot faolligi indeksining o'sishi, %	14,6	6,8

Yuqorida ko'rsatilgan natijalar ta'lim muhiti maqsadli loyihalanganida fasilitatorlik sifatlari barqarorroq shakllanishini anglatadi. Bu holat talabaga yo'naltirilgan muhit, refleksiv faoliyat va hamkorlikdagi o'qitish o'rtasidagi ichki bog'liqlikni kuchaytiradi [2]. Pedagogik qobiliyatning aynan muloqot, guruhni yo'naltirish va o'zini o'zi baholash bilan birikishi shu yerda yaqqol ko'rindi [14]. Xalqaro tadqiqotda [17] erkin tanlov va qo'llab-quvvatlovchi muhit o'quvchi tashabbusini oshirgani qayd etilgan; mazkur xulosa bizning kuzatuvlar bilan mos tushadi. Ta'lim muhitini loyihalashga doir mahalliy tahlilda [1] fasilitatorlik kompetensiyasi muhit komponentlari orqali kuchayishi ko'rsatilgan, shu bois yuqorida ko'rsatilgan natijalar tasodifiy emas. Refleksiv muhokama samarasi bo'yicha [7] keltirilgan mulohazalar ham shu yo'nalishni mustahkamlaydi, chunki metakognitsiya va formativ baholash birgalikda ishlaganda ishtirokchi faolroq bo'ladi.

Bunday yaqinlikning sababi, ehtimol, diagnostik metod va anketaning muhitni idrok etish hamda o'zaro ta'sir intensivligini bir vaqtda ushlaganidadir [18]. Hamkorlikdagi o'qitish texnologiyalari qo'llangan sharoitda guruh ichidagi javobgarlik kuchayishi avvaldan ta'kidlangan [4], shuning uchun eksperiment guruhi ko'rsatkichlari yuqoriroq chiqdi. Ko'ra ichki izchillikning mustahkamligi ham talqin ishonchliligini oshirdi:

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^k \sigma_i^2}{\sigma_t^2}\right) \quad (4)$$

bunda α — Cronbach mezon; k — elementlar soni; σ_i^2 — alohida element dispersiyasi; σ_t^2 — jami ball dispersiyasi.

Mazkur yondashuvning amaliy qiymati shundaki, o'qituvchi reflektiv topshiriqlarni, kichik guruhli muhokamani va kuzatuv varaqasini bir tizimga keltirishi mumkin [13]. Cheklov sifatida, namuna faqat bitta ta'lim muassasasi kontekstida olingani, o'lchovlar o'zini o'zi baholashga qisman tayangani va vaqt oralig'i qisqa bo'lgani natijalarni umumlashtirishni toraytiradi. Navbatdagi bosqichda inklyuziv ta'lim sharoitida va turli predmetga yo'naltirilgan didaktika kesimida shu modelni sinash maqsadga muvofiq [3].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ta'lim muhiti maqsadli loyihalanganda, fasilitatorlik sifatlari faol tinglash, muloqot, guruhni yo'naltirish va refleksiya bo'yicha bir yo'nalishda kuchaydi. Eksperiment guruhi va nazorat guruhi o'rtasidagi farq tashxis materialining ichki izchilligi bilan mustahkamlandi, shuning uchun pedagogik qobiliyatni rivojlantirish muhit omillariga bog'liq ekani tasdiqlandi. Ilmiy hissa sifatida fasilitatorlik kompetensiyasini shakllantirishda muhit, topshiriq va reflektiv muhokama bir butun didaktik tizim sifatida talqin qilindi. Darslarda qisqa reflektiv topshiriqlarni har mavzudan keyin kiritish, guruhli ishni formativ baholash bilan kuzatish, o'qituvchi uchun fasilitatorlik treningini modulli tashkil etish maqsadga muvofiq. Navbatdagi bosqichda inklyuziv ta'lim sharoitida predmetga yo'naltirilgan didaktika kesimida shu yondashuvning barqarorligi tekshirilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Meliboev B., Ravshanova M. Ta'lim muhitini loyihalash orqali o'qituvchining fasilitatorlik kompetensiyasini oshirish // Pedagogik ta'lim. — 2025. — №1. — B. 14-20.

2. Begmatova G., Atamatov S. Oliy ta'limda talabaga yo'naltirilgan muhit va fasilitatorlik yondashuvi // Ta'lim, fan va innovatsiya. — 2023. — №6. — B. 40-46.
3. Atamatov S., Begmatova G. Talabalarda kommunikativ va fasilitatorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda ta'lim muhiti // Pedagogik ta'lim. — 2024. — №3. — B. 52-58.
4. Jo'rayev A., Meliboev B. Fasilitatorlik sifatlarini rivojlantirishda hamkorlikdagi o'qitish texnologiyalari // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. — 2024. — №4. — B. 29-35.
5. Ravshanova M., Begmatova G. Ta'lim muhitining motivatsion imkoniyatlari va pedagogik fasilitatsiya // Pedagogik mahorat. — 2025. — №3. — B. 44-49.
6. Ziyamammedova N., Qodirova M. Ta'lim muhitining pedagogik jarayonda shaxs rivojiga ta'siri // Pedagogik ta'lim. — 2021. — №4. — B. 45-50.
7. Nurbayeva D., Ziyamammedova N. Ta'lim muhitida refleksiv faoliyatni tashkil etishning metodik jihatlarini // Pedagogik ta'lim. — 2021. — №2. — B. 36-41.
8. Jo'rayev A., Nurbayeva D. Oliy ta'lim muhitida fasilitatorlik kompetensiyalarini shakllantirishning didaktik asoslari // Ta'lim, fan va innovatsiya. — 2022. — №2. — B. 18-24.
9. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. — Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. — 159 p.
10. Korthagen F. A. J. In Search of the Essence of a Good Teacher: Towards a More Holistic Approach in Teacher Education // Teaching and Teacher Education. — 2004. — Vol.20. — №1. — P. 77-97. [DOI: 10.1016/j.tate.2003.10.002](https://doi.org/10.1016/j.tate.2003.10.002)
11. van de Pol J., Volman M., Beishuizen J. Scaffolding in Teacher-Student Interaction: A Decade of Research // Educational Psychology Review. — 2010. — Vol.22. — №3. — P. 271-296. [DOI: 10.1007/s10648-010-9127-6](https://doi.org/10.1007/s10648-010-9127-6)
12. Mercer N., Dawes L. The Value of Exploratory Talk // British Educational Research Journal. — 2008. — Vol.34. — №1. — P. 55-72. [DOI: 10.1080/01411920701492007](https://doi.org/10.1080/01411920701492007)
13. Toshmatova Z., Qodirova M. Pedagogik muloqot madaniyati va fasilitatorlik sifatlarini // Pedagogik mahorat. — 2024. — №2. — B. 21-26.
14. Nurbayeva D., Jo'rayev A. Kasbiy tayyorgarlik jarayonida fasilitatorlik sifatlarini baholash mezonlari // Pedagogik mahorat. — 2022. — №4. — B. 27-32.
15. Hattie J., Timperley H. The Power of Feedback // Review of Educational Research. — 2007. — Vol.77. — №1. — P. 81-112. [DOI: 10.3102/003465430298487](https://doi.org/10.3102/003465430298487)
16. Meliboev B., Toshmatova Z. Pedagogik faoliyatda fasilitatorlik sifatlarini rivojlantirish omillari // Pedagogik mahorat. — 2023. — №1. — B. 33-39.
17. Rogers C. R. Freedom to Learn. — Columbus, OH: Charles E. Merrill, 1969. — 358 p.
18. Qodirova M., Haydarova N. Interfaol ta'lim muhiti va o'qituvchining fasilitatorlik roli // Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar. — 2021. — №5. — B. 61-67.

Raxmatullayeva Gulnozaxon Mavlanjonovnana

AKSIOLOGIK YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA IJTIMOY-MA'NAVY ODOBNI RIVOJLANTIRISH METODIKASI (Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi misolida)	78	82
--	----	----

Karimov Xabibullo Shavkatovich

SPORTCHILARNING JISMONIY VA PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINING VOLEYBOL NATIJALARIGA TA'SIRI	83	90
--	----	----

Sobirova Jumagul Erkinjon qizi

FASILITATORLIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM MUHITINING AHAMIYATI	91	99
---	----	----

IJTIMOY-GUMANITAR FANLAR

Bazarov Mirzohid Mirzabahromovich

O'ZBEKISTON MUSIQA MADANIYATI VA SAN'ATINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	100	106
---	-----	-----

Odilov Komiljon Furqatjon o'g'li

OILA, TA'LIM MUASSASALARI VA MAHALLA HAMKORLIGIDA YOSHLARNI OMMAVIY MADANIYAT TAHDIDLARIDAN ASRASH MASALALARI	107	115
---	-----	-----

Adusamatov Ozodbek Olimjon o'g'li

YOSHLARDA MA'NAVY IMMUNITET VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASHNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI	116	121
--	-----	-----

G'apurova Lola Xamidulla qizi

O'QUVCHILARGA MUSIQYIY CHOLG'ULARNI TANISHTIRISH VA IJRO MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH	122	128
--	-----	-----

ANIY VA TABIIY FANLAR

Do'monov Bahrom Muhtarovich

KIMYO FANINI LOYIHALASHTIRISH TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA O'QITISH METODIKASI	129	132
--	-----	-----

Burxonova Munajatkhon Maxamboyevna, Sirojiddin Behzod Arabdjonovich

GENETIKA MASALALARI YECHISH ASOSIDA TALABALARDA TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI	133	139
--	-----	-----

Ubaydullayev Solijon Qodirovich, Tursunov Farxodjon Ermakboyevich, Qo'ychiyeva Mohlaroy Lutfidin qizi

TEXNOLOGIYA TA'LIM DARSLARIDA EKOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	140	142
--	-----	-----

Rahmonov Mirzoxid Shavkatovich, Umarov Sirojiddin Sayfiddin o'g'li

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI FANINI O'QITISH SAMARADORLIGINI GOOGLE CLASSROOM PLATFORMASI YORDAMIDA TAKOMILLASHTIRISH	143	150
---	-----	-----

Isayev Bohodirjon Makhamatshoyevich

SANOAT KORXONALARINING AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TIZIMLARIDA KIBERHUUJMLARNI AVTOMATIK ANIQLASH VA MONITORING QILISH TIZIMINI TADQIQ ETISH VA ISHLAB CHIQUISH	151	154
--	-----	-----

